

*Голові разової спеціалізованої вченої ради
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
49005, м. Дніпро,
просп. Науки, 26
Олександрю Сергійовичу ЮНІНУ*

В І Д Г У К

**офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора
Лошицького Михайла Васильовича
на дисертаційну роботу Войтюк Марини Петрівни на тему «Соціальний
захист громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та
інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей як
найважливіша функція сучасної Української держави»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дослідження. Стаття 1 Конституції України закріпила припис, згідно з яким наша держава є суверенна і незалежна, демократична, соціальна і правова. Де-юре визнання нашої держави соціальною і правовою створило нову гносеологічну ситуацію, що характеризується нагальною потребою обґрунтування теоретичних положень, що розкривають сутність не лише феномену соціальної правової держави, але й функцій, які вона здійснює. Пріоритетним напрямком діяльності такої держави є не лише матеріальна підтримка найбільш соціально вразливих верств населення, але й соціальний захист захисників і захисниць України, що впливає зі змісту ч. 5 ст. 17 Конституції України.

Проблематика соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей особливої актуальності набула у зв'язку повномасштабною агресією російської федерації проти України, що супроводжується веденням активних бойових дій, втратами серед особового складу сил безпеки і оборони України і, як наслідок, необхідністю соціальної реабілітації постраждалих.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація Войтюк М.П. виконана згідно з §20 «Забезпечення прав ветеранів війни, зокрема осіб, які брали або беруть участь у здійсненні заходів із

забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях», а також пп. 3 п. 2 §25 «Забезпечення прав осіб, зниклих безвісти за особливих обставин, та членів їх сімей» Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 року №119/2021; Стратегії ветеранської політики на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2027 роках, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2024 року №1209-р.; Стратегії формування системи повернення з військової служби до цивільного життя на період до 2033 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31 грудня 2024 року №1350-р.; пп. 6 та пп. 7 п. 3.3.1. Пріоритетних (перспективних) напрямів, за якими здійснюються організація та проведення фундаментальних і прикладних наукових досліджень у галузі права Розділу 3 «Цільові вектори діяльності НАПрН України на 2026–2030 роки» Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2026–2030 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 30 квітня 2026 року № 2-26.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться в дисертації, а також їх достовірність забезпечені використанням автором сучасної методології дослідження та залученням для наукового аналізу актуальної джерельної бази, що складається з наукових праць, у яких висвітлюються окремі аспекти предмету пізнання, а також чинних джерел об'єктивного права, предметом правового регулювання яких є суспільні відносини із соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей.

Наукова новизна обґрунтованих авторкою теоретичних положень визначається тим, що рецензована праця є одним із перших у вітчизняній правничій науці комплексних теоретико-правових досліджень, у якому на

основі аналізу доктринальних і нормативних джерел розкрито зміст однієї з найважливіших для сучасної Української держави функцій – соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей.

Заслугує на увагу здійснений дисертанткою аналіз доктринальних і нормативних джерел за темою дослідження (стор. 26-44).

Високим ступенем наукової аргументованості вирізняється судження авторки кваліфікаційної праці про функції соціальної правової держави як основні напрями діяльності держави, що виражають сутність та її соціальне призначення, цілі й завдання з управління громадянським суспільством, трансформація яких на конкретному етапі історичного розвитку такої держави відбувається під впливом соціально-економічних, політичних, культурних, військово-політичних та інших чинників (стор. 67-68, 109).

Вагомим внеском у сучасну теорію функцій держави вважаю обґрунтовані здобувачкою нові підходи до класифікації цього поняття за критеріями, що враховують умови екзистенційних викликів, а саме: 1) за ступенем їх актуальності (екзистенційні, стабільні, стратегічні); 2) за характером реагування на виклики та загрози національній безпеці (адаптивні, превентивні функції та функції відновлення й відбудови) (стор. 110-111, 181).

Як нагальні й об’єктивно необхідні в умовах сьогодення розглядаю обґрунтовані та сформульовані Мариною Войтюк пропозиції, що передбачають внесення змін до ч. 5 ст. 17 Конституції України та низки інших правових актів, з метою усунення виявлених колізій у законодавстві, правової невизначеності та системної неузгодженості приписів правових норм, які визначають статус іноземців у Збройних Силах України, а також військовополонених і членів родин Захисників та Захисниць Батьківщини (стор. 160, 183-184).

Важливим наочним доповненням викладеного в роботі теоретичного матеріалу слугують додатки у вигляді таблиць і графіків, підготовлених за допомогою інструментів штучного інтелекту, зокрема моделі Google Gemini (стор. 215-224).

Аналіз змісту дисертації Войтюк М.П. свідчить про аргументованість, самостійність, завершеність і комплексний характер роботи, а також її високий науково-теоретичний рівень та прикладний характер.

Вдалою є архітектоніка наукової праці, що складається з трьох розділів, у яких логічно та послідовно викладено теоретичний матеріал, який пояснює різні аспекти предмету дослідження.

Робота в цілому та кожен із її трьох розділів завершуються обґрунтованими авторкою і досить переконливими положеннями, що висвітлюють різні аспекти досліджуваної проблематики.

Дисертація підготовлена з використанням сучасної української мови й юридичної термінології.

Принагідно слід відзначити високий рівень толерантності здобувача у полеміці з іншими дослідниками та виявлену академічну доброчесність.

Теоретичне та практичне значення результатів дослідження Войтюк М.П. підтверджується можливістю їх використання у науково-дослідній сфері, в освітньому процесі, в правотворчій та правозастосовній діяльності.

Таким чином, робота характеризується науковою новизною, достатньою мірою обґрунтованості та достовірності отриманих результатів і є вагомим внеском у правничу науку.

Повнота викладення результатів та висновків дисертації у наукових публікаціях. Основні положення та висновки дисертації висвітлені здобувачкою наукового ступеня в 11 публікаціях, а саме: 4 наукових статтях, надрукованих у фахових виданнях України з юридичних наук, а також 7 тезах доповідей, включених до збірників матеріалів, підготовлених за результатами проведення науково-практичних заходів різного рівня.

Результати проведеного дослідження ґрунтуються на використанні значного масиву доктринальних і нормативних джерел (255 позицій).

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Водночас, поряд із вищезгаданими здобутками, у роботі Войтюк М.П., як і у будь-якому новому науковому дослідженні, містяться положення, що носять дискусійний характер

або ж вимагають додаткової аргументації.

1. Зміст підрозділу 1.2. Методологія наукових досліджень функції соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їх сімей (стор. 45-56 дисертації) дає підстави для висновку про те, що поза увагою дослідниці залишився такий елемент сучасної методології, як гносеологічні принципи.

2. Суперечливим з погляду сучасної теорії функцій держави є умовивід дисертантки про економічну функцію держави не як один із основних напрямків її діяльності, а як набір формальних правил і щоденну діяльність держави з підтримки ринку та захисту національних інтересів (стор. 92 дисертації).

3. Дискусійним вважаю умовивід здобувачки наукового ступеня про ключову ознаку функції соціальної правової держави, що виявляється в їх адаптивності – здатності змінюватись під впливом соціально-економічних та політичних чинників, що в сучасних умовах воєнного стану зумовлює пріоритетність безпекової та соціально-захисної функцій (стор. 109).

4. Потребує додаткової аргументації висновок авторки про неузгодженість між поглядами сучасних дослідників та нормами чинного законодавства з питання правового статусу іноземців, які проходять службу в лавах Сил оборони України, а також військовослужбовців, звільнених із полону (стор. 178 дисертації).

5. Робота значно додала б у своїй науковій вазі, якби Марина Войтюк поряд із правовими й організаційними формами здійснення функції соціального захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей, розглянула також її методи здійснення цієї функції.

Однак висловлені зауваження носять здебільшого дискусійний характер та не впливають на загальну позитивну оцінку підготовленої наукової праці.

Загальна оцінка дисертації та її відповідність встановленим вимогам.

На підставі викладеного резюмую, що дисертація Войтюк М.П.

«Соціальний захист громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей як найважливіша функція сучасної Української держави» є завершеною самостійною науковою працею, в якій отримано ряд нових науково обґрунтованих теоретичних результатів, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має важливе значення для галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право.

Отже, дисертаційна робота Войтюк Марини Петрівни за темою «Соціальний захист громадян, які перебувають на службі у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей як найважливіша функція сучасної Української держави» виконана на високому науковому та методологічному рівнях і відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), п.п. 6-8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 08 Право зі спеціальності 081 Право.

**Офіційний опонент –
начальник кафедри операційного права
навчально-наукового інституту воєнної
історії, права та соціальних наук
Національного університету оборони України,
доктор юридичних наук, професор**

Михайло ЛОШИЦЬКИЙ